

Kerro, kerro kuvastin

Riitta Koikkalainen

Kriittisen koulukunnan ensimmäinen polvi muokkasi aikoinaan Hegelin metaforaa filosofiasta peilinä omaan aikaansa sopivaksi. Hegel oli sanaillut, että filosofia on – sen tulee olla – peili, johon katsoessaan hirviö eli yhteiskunta säikähtää itseään ja alkaa pyrkiä kohti kauniimpaa, parempaa.

Horkheimer ja kumppaninsa istuttivat filosofian tilalle kriittisen yhteiskuntatieteen. Sen tehtäväksi asetettiin kielteisen kuvaileminen niin, että yhteiskunta havahtuisi ongelmiinsa ja ryhtyisi etsimään niihin moraalisesti kestäviä ratkaisuja.

Vakava vaade tieteen tekijöille. Nykyisinä kepeän älyllisen ironian aikoina se vaikuttaa jopa juhlallisen pönäkältä. Totinen tavoite ei kuitenkaan tyhjene intellektuaaliseen leikkiin eikä katoa.

Mutta metafora on vajaa. Mikään peili ei voi kertoa siihen katsojalle, että jotain on vialla. Ymmärryksen tästä on oltava jo katsottaessa, katsojassa, eihän tämä muutoin kykenisi säikähtämään kuvajaistaan.

Kulttuurintutkimus liittyy tähän kuvioon. Se katsoo, peilaa, on katsottu. Se tutkii ja kuvaa kohdettaan, parhaimmillaan kriittisesti, mutta myöntää samalla olevansa osa kohdettaan ja sellaisena väistämättä vajaa. Ehdottomaksi auktoriteetiksi asettuminen, imperatiivien asettaminen, komentelu tai reviirien valtaaminen eivät tähän eetokseen oikein istu. Epätäydellisyys ei kuitenkaan tee myöskään kulttuurintutkimuksen tietämisestä kelvotonta. Nämä asiat todetakseen ei tarvitse kuin lukea ajatuksella esimerkiksi tässä numerossa ilmestyvät tekstit tai yksikin niistä.

Nämä ajatukset kirvoitti Juha Rikaman edellisessä *Kulttuurintutkimuksen* numerossa esittämä napakka puheenvuoro, jossa hän kysyi kulttuurintutkimuksen identiteettiä. Kuten näette, hyvää ja vakiintunutta akateemista tapaa noudattaen en oikeastaan vastannut hänelle. Mistä itse asiassa tulikaan kirjoitettua?